

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio prima. Vtrum consensus de futuro cum copula carnali sequente
sufficiat ad matrimonium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

RESPONSI O. Videnda sunt tria. Primum est qualiter bigamia sit annexa irregularitas. Secundum est quot modis bigamia contrahatur. Tertium est vtrum cum bigamis liceat dispensare.

Quantum ad primum dicitur sic comunitur, quod cau sa quare bigamia est annexa irregularitas est defectus sacramenti: deest enim illi qui constituitur minister sacramenti, nullum pati in sacramenti defectum, sed per sacramentum ordinis constituitur quis minister sacramentorum, ergo non debet in sacramenti habere aliquem defectum. Bigamus autem patitur defectum in sacramento matrimonii. Cum enim matrimonium ex hoc sit sacramentum quod significat coniunctionem Christi & ecclesie, quae coniunctio est vnus ad vna, ideo bigamia quae hoc tollit cum sit vnus ad plures inducit defectum sacramenti, & per consequens irregularitatem. Sed nescio an ista fuerit intentio Apostoli quando inhiuit bigamam ordinari, quia bigamia numeratur cum aliis quae non fonant in defectum sacramenti, sed magis in nota criminis, dicens oportet episcopum irreprehensibile esse, vnus vxoris viri, non vinolentum, non percussorem, non litigiosum, non cupidum.

Erideo alii dicit quod causa prohibitionis est, quia in ministris ecclesie debet maxima spiritualitas apparere, ex eo quod spiritualia administrant & spiritualia docent & in spiritualibus occupari debent: vnde cum concupiscentia maxime spiritualitati repugnet per quam torus homo caro efficitur, non debet aliquod signum concupiscentiae permanentis in eis apparere, quod quidem apparet in bigamis, quia vna vxore contenti esse noluerunt. Primum tamen tenet communius.

Quantum ad secundum sciendum est quod bigamia contrahitur in sex casibus. Primus est quando quis diuersis temporibus habet diuersas vxores legitimas & quamlibet earum cognoscit. 28. q. vlt. ca. vi. Accurritus. Secundus est quando diuersis temporibus habet plures vxores alteram de iure, alteram de facto, extra de bigamis, nuper. Tertius est quando eodem tempore habet plures vxores alteram de iure, alteram de facto, & cognoscit omnes. Quartus est quando contrahit cum vidua vel corrupta ab aliquo. 33. di. Maritum. & extra de bigamis, cap. debitum. Quintus est quando cognoscit vxorem propriam postquam ab altero fuerit cognita. 34. dist. si cuius. Sextus est quando post solenne votum continentiae contrahit de facto licet de iure non possit. 21. q. 1. quotquot.

Quantum ad tertium dicendum est quod Papa potest dispensare cum omni bigamo quod promoueat ad omnes ordines non solum minores, sed quoscumque maiores. Cuius ratio est, quia in omnibus penis vel defectibus qui non sunt de iure naturali vel diuino, sed solum de statuto iuris positui Papa potest dispensare pro libito voluntatis, sed irregularitas annexa bigamiae non est de iure naturali vel diuino, sed solum de iure posituo, ergo potest in ea plena rite dispensare. Maior de se patet: quia super penam quae meretur infligitur a iure posituo Papa habet plenariam potestatem, minor declaratur: quia illud quod non est contra dictamen rationis naturalis, nec contra veritatem articulo- rum fidei, nec contra essentialia sacramentorum non est contra ius naturale vel diuinum. ius enim naturale innititur rationi naturali, diuinum vero articulis fidei & sacramentis, quae autem bigamus ordinatur non est contra dictamen rationis naturalis (vt de se patet) nec contra aliquem articulum fidei nec contra essentialia sacramenti ordinis: quia si de facto bigamus ordinatur, recipit essentialia ordinis, ergo irregularitas bigamiae non est de iure naturali vel diuino, sed solum de iure posituo, licet ergo Papa in ea prout voluerit dispensare. Sed episcopus potest quantum ad minores ordines, & quidam dicunt quod etiam quo ad maiores in illis qui volunt Deo seruire in religione propter vitandum religiosorum discursum.

AD primum arg. dicendum quod non licet dispensare in his quae continentur in canone quae sunt de iure naturali, & de necessitate sacramentorum vel fidei, sed in aliis quae sunt de institutione Apostolorum licet: cum ecclesia eandem potestatem habeat nunc instituendi & destituenti quam tempore Apostolorum habuit.

Ad secundum dicendum quod per illud verbum non licet cum bigamis dispensare notatur difficultas dis-

pendendi, non impossibilitas, & sic glossandum est vbi cumque verbum simile inuenitur.

Sententia huius distinctionis. XXVIII. in generali & speciali.

Hic queri debet. Superius determinauit Magister quod consensus est causa efficiens matrimonium. hic autem querit qualis debet esse consensus qui matrimonium facit. Et diuiditur in duas. Primum quod inquit: est, vtrum consensus per verba de futuro & iuramento firmatum matrimonium faciat. Secundum inquit quis sit ille consensus qui faciat matrimonium ibi, hic queritur cum consensus. Prima in tres. Primo determinat veritatem. Secundum contra eam opponit & soluit. Tertio obicit contra dicta in superiori distinctione & soluit. Secunda ibi, praemissa autem sententia. Tertia ibi, illi autem scientia.

IN speciali autem sic procedit, & querit primo vtrum consensus per verba de futuro & cum iuramento verum matrimonium faciat. Et respondet quod non, quia per talia verba promittitur futurus consensus & non exhibetur, cum iuramentum nihil aliud sit quam confirmatio promissionis suae per contractum faciendum: vnde & si alter vel vterque promittentium ad aliam copulam transiret, verum esset coniugium & dissolui non posset. Postea obicit in contrarium huius per quandam legem, & dicit quod lex illa loquitur de iuramento adhibito per verba de praesenti: vel lex dicit post iuramentum de futuro matrimonium fieri debere, non autem fore. Postea, quia dictum fuit in precedenti distinctione quod solus consensus facit matrimonium, obicit in contrarium, scilicet matrimonium non esse si non interueniat benedictio solennis & quaedam alia. Et respondet quod talia sunt de honestate & solennitate sacramenti, non autem de necessitate. Occultus enim consensus per verba de praesenti expressus facit matrimonium, quantum ecclesia per talem consensum in iudicio non prosequatur. Vltimo querit in quo debeat esse consensus faciens matrimonium: si enim in cohabitationem, tunc frater & soror erunt coniuges. Si vero in carnalem copulam, tunc inter beatam Virginem & Ioseph non fuit coniugium: & respondet quod consensus ille debet esse in coniugalem societatem, in cuius societatis signum mulier non de capite, nec de pedibus, sed de latere viri ad Deo formata fuit.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum consensus de futuro cum carnali copula sequente sufficiat ad matrimonium.

IRCA distinctionem istam queritur de duobus. Primum est vtrum consensus de futuro cum carnali copula sequente sufficiat ad matrimonium. Secundum est vtrum consensus de praesenti conditionatus faciat matrimonium. De tertio enim quod tangitur in hac distinctione videlicet qualis sit consensus qui facit matrimonium, vtrum videlicet sit in carnalem copulam, an in societatem coniugalem, an in aliquid aliud, dicitur inferius. dist. 30. qu. 1. quando agitur de matrimonio beate Virginis. Ad primum sic proceditur & arguitur quod consensus de futuro carnali copula subsequente faciat matrimonium: quia consensus expressus non solum verbis, sed quibusdam evidentibus signis facit matrimonium, sed per carnalem copulam exprimitur consensus tanquam per euidentissimum signum, ergo per hoc sit verum matrimonium.

Item matrimonium quod de se nullum est non praestat impedimentum matrimonio sequenti, cum sit firmum & legitimum: sed consensus per verba de futuro cum copula carnali sequente praestat impedimentum sequenti matrimonio, vt apparet extra de sponsalibus, cap. his qui fidem. ergo est verum matrimonium.

IN contrarium arguitur sic: quia posterius non est causa prioris, sed carnalis copula posterior est obligatio- ne matrimonii, ergo non facit matrimonium, nec consensus expressus per verba de futuro facit ipsum, vt patet ex precedentibus, ergo tale matrimonium nullum est.

RESPONSI O. Videnda sunt duo. Primum est vtrum carnalis copula sequens sponsalia faciat matrimonium. Secundum est supposito quod non in aliquo casu, vtrum tunc impediatur sequens matrimonium.

Quantum ad primum sciendum est quod post con-

tracta sponsalia vir & mulier, aut conueniunt intentione exhibendi, quod in sponsalibus promiserunt, aut non: si primo modo sic est verum matrimonium, & secundum iudicium ecclesie, & secundum iudicium conscientie: Cuius ratio est: quia consensus de presenti sufficienter expressus facit verum matrimonium, sed quando post sponsalia vir vel mulier conueniunt intentione exhibendi quod in sponsalibus promiserunt est ibi verus consensus de presenti, qui sufficienter exprimitur ex opere subsequuto quo ad forum conscientie: consensu supposito, & quo ad forum ecclesie ex promissione precedente, ergo est ibi verum matrimonium non solum secundum iudicium ecclesie, sed etiam secundum forum conscientie. Si autem non conueniunt ex intentione exhibendi quod in sponsalibus promiserunt, sed affectu fornicario ex parte vtriusque, vel alterius tantum: sic adhuc secundum iudicium ecclesie est ibi presumpsum matrimonium, non autem secundum forum conscientie. Ratio primi est: quia ex quo precesserunt sponsalia que sunt promissio futuri matrimonii, per quod vir accepit potestatem corporis mulieris, & e converso, cum sequitur carnalis copula presumitur de iure quod sit in exhibitionem rei promissa, & hec presumpcio est iuris & de iure, contra quam non admittitur probatio, & satis rationabiliter: quia magis licet post initiatum matrimonium intrare religionem quam post contracta sponsalia contrahere aliud matrimonium. Primum enim licet, & factum tenet, sed secundum quantum factum tenet, non tamen licet facere secundum conscientiam: sed in primo casu si mulier volens transire ad religionem iniuria cognoscatur a viro, presumitur verum matrimonium consummatum, quia ex precedente consensu iudicatur sequens copula non simpliciter, vt extorta, nec iniuriosa (vt patet ex precedentibus) ergo in casu nostro sequens copula cum non sit vt extorta, sed voluntaria multo fortius debet presumi, vt exhibitio precedentis promissionis. Ratio secundi est: quia matrimonium non solum est quidam contractus, sed sacramentum in quantum est signum sacre rei (scilicet coniunctionis Christi & ecclesie) coniunctio autem Christi & ecclesie siue per charitatem, siue per nature conformitatem nec est, nec fuit nisi per liberum consensum, & de coniunctione quidem que est per charitatem de se patet. De ea autem que est per nature conformitatem similiter patet ex eo quod Christus nostram naturam non assumpsit, nisi quando virgo consentit, quando s. dixit: fiat mihi secundum verbum tuum, ergo similiter matrimonium, vt sacramentum non potest verum esse nisi per verum consensum vtriusque, propter quod vbi consensus deest, vel ex parte vtriusque, vt quando conueniunt affectu fornicario, vel ex parte alterius, vt cum alter dolo vult extorquere carnalem copulam ab altero nullum est matrimonium, & hoc est quod dicitur extra de sponsalibus, tua nos, in fine, quod vbi dolus affuit consensus deest sine quo cetera factus perficere nequeunt coniugale, & sic patet primum.

6 Quantum ad secundum dicendum est, quod sicut ecclesia iudicat primum matrimonium verum esse, sic secundum iudicat non valere, sed quo ad forum conscientie est duplex opinio. Quidam dicunt quod licet primum matrimonium nullum sit quando consensus deest & carnalis copula dolo extorqueretur, tamen sequens matrimonium non tenet, non quidem ex vi precedentis matrimonii quod nullum fuit, sed propter statutum iuris, potest enim ecclesia ex causa facere personas illegitimas ad contrahendum, & sic fecit (vt dicunt) in casu nostro, & pro his videntur facere verba decretalis allegata vbi dicitur, quod nec verum, nec aliquod censetur matrimonium quod de facto est postmodum subsequutum.

7 Alii dicunt communius & verius quod secundum matrimonium non impeditur per primum quo ad forum conscientie, cum primum nullum fuerit. Nec valet quod alii dicunt quod ecclesia potest facere personas illegitimas ad contrahendum: quia quantum hoc sit verum, in proposito tamen casu non fecit illegitimas per aliquod statutum expressum, nec verba decretalis que allegata sunt, intelligenda sunt, nisi quo ad presumptionem ecclesie.

8 AD primum argu. dicendum quod vbi post sponsalia vir & mulier conueniunt intentione exhibendi quod promiserunt, ibi est consensus sufficienter expressus, & verum matrimonium secundum iudicium conscientie & ec-

clesie, alias non secundum iudicium conscientie: licet sensus per sit secundum iudicium presumpsum ecclesie.

9 Ad secundum dicendum quod patet solutio ex precedentibus in secundo articulo questionis.

10 AD argumentum in oppositum dicendum quod sequens copula non facit matrimonium, nisi quatenus est signum presentis consensus, que & si sequatur consensum naturam, vt eius effectus, concomitatur tamen tempore, nec intelligendum est quod precedens consensus sponsalium cum carnali copula faciat matrimonium, sed consensus nouus & presentis quem carnis copula concomitatur, &c.

QUESTIO SECUNDA.

Vtrum consensus de presenti conditionatus faciat matrimonium.

In. 3. d. 39. q. 4.

Secundo queritur vtrum consensus de presenti conditionatus faciat matrimonium. Et videtur quod non: quia consensus faciens matrimonium debet esse certus, sed consensus conditionatus non est certus, cum innatur dubio conditionis, ergo non facit matrimonium.

Item consensus simplex de futuro cum iuramento certior est quam consensus de presenti conditionatus, sed consensus simplex de futuro quantumcumque vallatus iuramento non facit matrimonium: vt patet per Magistrum in litera, ergo nec consensus de presenti conditionatus.

IN oppositum est, quia alii contractus fiunt cum conditione, ergo & matrimonium.

RESPONSIO. Consensus potest conditionari dupliciter. Vno modo limitatione temporis: vt si dicatur, accipio te in meam vitam ad duos annos, vel expressione alterius conditionis. Si primo modo non est matrimonium: quia consensus qui est contra naturam contractus vitiat contractum, sed consensus usque ad tempus est contra naturam matrimonii, ergo vitiat & tollit matrimonium. Minor patet: quia de natura matrimonii, vt pertinet ad ius naturale & quatenus est ad educationem proles, & vt pertinet ad ius diuinum, & quatenus est sacramentum est inseparabilitas, contra quam est consensus ad tempus.

De aliis autem conditionibus intelligendum est, quod aut conditio est de presenti, aut de futuro: si de presenti sic extrane conditione stat matrimonium, non extrane vero non extrahit, nisi forte sit conditio impossibilis que in futuro non contingat, sed semper haberi pro non adiecta & idem est si conditio sit de preterito. Si vero sit conditio de futuro: aut est necessaria & tunc habetur pro completa & stat matrimonium: vt si dicatur, contraho tecum si sol oriatur cras, aut impossibilis, & tunc habetur pro non adiecta, & stat matrimonium: aut contingens, & tunc si est contra bona matrimonii nullum est matrimonium, neque sponsalia, vt si dicatur, contraho tecum si generationem proles euites: aut si pro quatuor ad adulterandum te tradas, per eandem rationem que dicta est de consensu ad tempus. Si vero non sit contra bona matrimonii, si sit honesta, non contrahitur matrimonium, sed sponsalia tantum extrane conditione, non extrane vero non. Cuius ratio est, quia consensus conditionatus sequitur naturam conditionis licite & honeste: sed conditio est de futuro & potest non euenire, ergo consensus de futuro potest deficere: talis autem consensus non est sufficiens ad contrahendum matrimonium, quod est indissolubile, nisi per mortem corporalem vel civilem postquam est ritè contractum: si autem sit turpis, debet haberi pro non adiecta. De hoc autem dicitur plus in sequenti distinctione.

AD primum arg. dicendum, quod consensus conditionatus conditione preterita vel presenti vel futura necessaria certus est, sicut non conditionatus: quia conditio apposta certa est, nec tollit a consensu aliquam certitudinem, nec turpis, nec impossibilis, cum habeantur pro non adiectis. Consensus vero conditionatus conditione contingente & futura honesta, incertitudinem habet, sicut & conditio, ideo non causat matrimonium, sed sponsalia, si conditio eueniat, aliter non.

7 Ad secundum dicendum quod consensus de futuro addito